

Vikingetidens kolonisations Virksomhed i en modsat Retning (jfr. samme Forfatters: *Ancient Emigrants*, Oxford 1929). Ogsaa her har der været Vanskelighed ved at skille Kolonisternes og den indfødte Befolknings Gravminder ud fra hinanden, og de norske Høje viser sig ikke at være saa talrige som tidligere antaget. Det vigtigste almindelige Resultat af den fortrinlige Undersøgelse er det kronologiske, at en meget stor Procentdel af Gravfundene er ældre end 850. Indvandringen maa for en væsentlig Del være foregaaet i det 9. Aarh.s første Halvdel, altsaa forud for Harald Haarfagers Tid, hvortil den historiske Tradition henlægger den; den er begyndt allerede i Tiden 750—800, mens det arkæologiske Materiale derimod ikke bekræfter den af forskellige Forskere fremsatte Anskuelse, at den skulde være endnu væsentlig ældre. Kolonisationen har ikke været nogen krigersk Besættelse, saaledes som Jakob Jakobsen i sine Studier over de keltiske og norske Lag i Stednavnestoffet mente at kunne hævde (Aarb. f. nord. Oldk. 1901), det har været en ganske upolitisk Landtagning med det Formaal at skaffe Jord til Folk, som ikke kunde klare sig hjemme.

P. N.

Den Interesse for Ansgars Liv og Indsats, som Jubilæet 1926 til Minde om Paabegyndelsen af hans Missionsvirksomhed bidrog til paa ny at gøre levende, har faaet et smukt Udtryk i et Skrift: *Saint Anchaire. Un Missionnaire en Scandinavie au IXe siècle*, forfattet af Professoren i Kirkehistorie ved Collège théologique i Louvain É. de Moreau, S. J., og udgivet 1930 som Led i Museum Lessianum (Section missiologique Nr. 12). Forf.'s Hensigt har i første Række været at give den galliske Læseverden en Skildring af det paagældende Emne, og væsentligt nyt vil man forgæves søge efter i denne Bog. Efter de senere Aars indtrængende Undersøgelser og i Betragtning af de primære Kilders store Knaphed var dette heller ikke at vente, men som en velafrundet Fremstilling af Ansgarforskningens vigtigste Resultater har Bogen Værdi ogsaa for andre end franske og belgiske Læsere. Forf. har grundigt studeret Kilderne og besidder et godt Kendskab til den herhenhørende Litteratur, især den udenlandske, men citerer dog ogsaa danske Forfattere som Johs. Steenstrup, Erik Arup, Ellen Jørgensen og Lis Jacobsen. Derimod synes han desværre ikke at kende den værdifulde Afhandling af J. Oskar Andersen »Ansgars Betydning for det nordiske Missionsarbejde« (i *Nordisk Missions-Tidsskrift* 3. R. XIV). Desuden har han under Studiebesøg i Norden ved Selvsyn søgt at danne sig et Billede af de Egne, der var Skuepladsen for Ansgars Virksomhed, og til sin Baggrundsskildring

har han gjort Brug af det rige arkæologiske Materiale, nordiske Musæer gemmer. Overhovedet er det et af de vigtigste Fortrin ved denne Bog, at den giver en baade indgaaende og livlig Fremstilling af alle de almindelige historiske Forhold, der danner Rammen om Ansgars Liv. Nu og da kunde man derimod nok have ønsket, at Forf. var gaaet noget dybere ind paa de betydningsfulde kildekritiske Problemer, Ansgars Virksomhed og Erkesædet Hamburg-Bremens tidligste Historie frembyder. Som Helhed gør han en skøn som Brug af de nyere Undersøgelser og slutter sig især oftere til H. v. Schuberts Resultater. M. H. t. Spørgsmaalet om den meget omstridte Pavebulle fra c. 831—2 om Legationen i Norden kan det bemærkes, at han afviser P. Peitz's Hypotese om, at den længere (formentlig interpolerede) Redaktion af denne skulde være den oprindelige. — Forf.'s Opfattelse af Ansgars Betydning er i Modsætning til ældre ensidige Fremstillinger præget af et velgørende Maadehold. Med Rette fremhæver Moreau, om end maaske næppe skarpt nok, Ebo af Reims' Indsats til Fordel for den nordiske Mission, og med god Grund gør han opmærksom paa, hvor beskedne de ydre Resultater af Ansgars egen Virksomhed i Virkeligheden var, ikke mindst i Danmark. Det Billede, Forf. giver af Ansgars Personlighed, hviler i høj Grad paa Rimberts Beretning og paa de Udtalelser af Ansgar selv, som findes heri. Sikkert med fuld Ret skildrer han Ansgar som den, der paa een Gang var en Handlingens Mand, vel skikket til at benytte Tidens politiske Midler for at naa sine Maal og befæste sin Stilling, og dog en drømmende, mystisk anlagt Natur, hvis Ideal var en asketisk, verdensfjern Munkefromhed, en psykologisk Dobbeltsidighed man iøvrigt stadig maa regne med, hvis man virkelig vil forstaa de fleste af Middelalderens førende Kirkemænd. Det er vel dette, Adam af Bremen har villet udtrykke med sit kendte Ord: *Foris apostolus, intus monachus*. — I et sidste Kapitel underkaster Forf. det Ansgar tillagte Skrift *Pigmenta* en desværre vel kortfattet, men interessant, kritisk Prøvelse og efterviser, hvorledes dette ikke kan stamme fra Ansgar, men blot er en Samling Bønner, der genfindes i Haandskrifter, der er ældre end Ansgar. Det vil saaledes ikke mere som oftere tidligere (bl. a. ogsaa af J. Oskar Andersen) kunne anvendes til Karakteristik af den Fromhedstype, Ansgar repræsenterede.

Bjørn Kornerup.

Omtrent samtidig med at Carsten Henrichsen gennem Selskabet til historiske Kildeskrifters Oversættelse har givet en Oversættelse af *Adam af Bremen: De hamburgske Ærkebispers Historie*,